

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

Hudební a taneční fakulta

Reflexe umělecko-pedagogické činnosti

Jan Trojan

Je-li tedy život sám o sobě dobrý a žádoucí, a když si pak vidoucí uvědomí, že vidí, slyšící, že slyší, jdoucí, že jde a když máme i pro všechny ostatní činnosti vědomí, že jsme činní, takže vnímáme, že vnímáme, a myslíme, že myslíme, je to pro nás známka, že jsme.

Aristotelés, Etika Nikomachova IX.9., 1170a 25 a násl.

Úvod

Pokud se mám poohlédnout po událostech, které formují a naplňují můj umělecký život, nemohu opomenout své dětství v krajině Podkrušnohoří. Narodil jsem se a vyrůstal v severočeském Duchcově poblíž Severočeské hnědouhelné pánve, kterou jsme měli prakticky hned za městem. Můj každodenní obraz tak utvářely kontrasty, které jsem mohl spatřit v nížině mezi malebnou krajinou Českého středohoří a Krušných hor. K okraji hnědouhelného povrchového dolu jsme to měli asi 15 minut chůze. Hranici Země nikoho, jak jsme krajinu po foglarovském vzoru jako děti nazývaly, zpravidla utvářely haldy bílošedých násypů popílku.

Členitou a poměrně tichou krajinu, kde dodnes můžeme slyšet poryvy větru, přicházejícího zejména z Německa, utvářely zvuky povrchové důlní těžby provázející rytmus vzdálených motorů velkorypadel, pásových přepravníků nebo důlních sirén. Hlukové znečištění bylo spíše subtilní, přičemž dodnes ho v menší formě můžeme slyšet, neboť těžba stále pokračuje. Krajina prošla revitalizací a poměrně výraznou proměnou. Původní hranice, které dříve utvářel popílek, zazelenaly.

Vyrůstal jsem v rodině, ve které bylo zvykem vyrábět, opravovat věci a starat se o ně. Součástí mého dětství tak byly konstrukce všeho druhu, kterým jsem jako kluk mohl přihlížet, a které svým způsobem spoluutvářely okruh mých hraček. Poměrně silným tématem se tak stalo kutilství a radioamatérství, které bylo mou zálibou od základní školy. První jednoduché elektronické obvody jsem stavěl ve 3. třídě základní školy a asi nikoho v době porevoluční nálady nenapadlo, že v budoucnu budu něčím jiným než elektrikářem.

Ve vztahu k hudbě jsem byl asi nejvíce ovlivněný dědou Zdeňkem, otcem maminky, který příležitostně hrával na akordeon písničky a folklorní hudbu. Dětství jsem o letních prázdninách často trávil na vesnici nedaleko Loun, kde děda hrával venku na dvoře. Hudbu jsem tak vnímal jako přirozenou součást prostoru venku, na malém domácím hospodářství při setkáních s rodinou.

Tato tři témata – silný zájem o krajinu, elektronické kutilství a hudba – dá se říct, utvářela mé dětství. Přesto jsem je vnímal spíše odděleně a teprve později jsem – po studiích – začal chápat, že vytvářejí nezastupitelnou součást mého života a vnímat je odděleně nemohu.

1. Tvorba

1.1 Základní vzdělání a konzervatoř

Mé první hudební kroky jsou spojeny se Základní uměleckou školou Ivana Kawaciuka v Duchcově. Maminka mě ještě před vstupem do ZŠ přihlásila na zobcovou flétnu a na přípravnou hudební nauku. Po zhruba jednom roce kurzu jsem o flétnu přestal jevit zájem. Hledali jsme tedy jiný nástroj. Alternativou pro mě byla kytara, která se však v té době v Duchcově neučila. Dalším možným nástrojem byl klavír, ke kterému mě přivedl zejména pan učitel Kopa. Jiří absolvoval konzervatoř na trombon a byl aktivním hráčem na elektronické klávesové nástroje, které v porevolučních 90. letech zažívaly velký boom. Moje výuka se tak stala velmi rychle hybridní. Svůj čas jsem trávil hraním na klavír a zabýváním se elektronickými hudebními nástroji a technologií MIDI.

Od počátků mé klavírní hry jsem, až na výjimky, nebyl vedený klasickým hudebním repertoárem. Ten jsem později studoval až na konzervatoři. Bylo pro mě důležité hrát to, co slyším ve svém okolí a reagovat na to. Jednalo se o mé první elementární kroky volné improvizace a přejímání skladeb a písní. Tento způsob práce postupně přirozeně a volně vedl k tomu, že jsem začal vytvářet vlastní hudební svět s velkou podporou učitele Jiřího a svých rodičů. Na ZŠ v Duchcově a třídu Jiřího Kopy rád vzpomínám jako na období dětské hudební svobody a volnosti. V hlavě mám ukotvený obraz třídního klavírního křídla a otevřeného okna do zahrady anglického stylu se sochami Matyáše Brauna a s výhledem na Krušné hory. ZUŠ v té době byla součástí zámku.

Mimo hudbu jsem po absolvování prvního stupně základní školy vykonal přijímací zkoušky na sedmileté gymnázium v Duchcově, kam jsem posléze nastoupil a kde jsem studoval od primy do kvarty (v paralele tehdejších podmínek II. stupeň ZŠ a 1. ročník SŠ). Postupně jsem však čím dál více tíhnul k hudbě, věnoval jí většinu svého času, přičemž myšlenka na konzervatoř tehdy přišla poměrně spontánně a intuitivně, a spíše jako možnost, nežli cílená studijně-životní cesta.

Poměrně jasné rozhodnutí přišlo s podzimní návštěvou Dne otevřených dveří na konzervatoři v Teplicích, kde jsem se seznámil s pedagogem kompozice Václavem Bůžkem. Kantora tehdy zaujala má improvizace na zadané téma a poslechl si drobné skladby, které jsem tehdy přinesl. Označil je jako hudbu spíše

nonartificiální - užitou - ocenil můj talent a nabídl mi domácí průběžné konzultace jako přípravu na talentové zkoušky.

V té době tedy započala má koncentrovanější skladatelská cesta dle pravidel základních stavebních technik, tónových restrikcí, poznávání harmonických vztahů a znalostí o hudebních formách.

Studium na konzervatoři bylo poměrně úzce spojené se skladbou a studiem obligátního klavíru. Konzervatoř najednou oproti zkušenosti s gymnáziem byla úzce profilovaná. Téměř veškerý čas byl spojený se studiem hudby v zázemí lázeňských Teplic. Kompoziční prvopočátky byly spojeny s tradičním poznáním invencí, fug, sonátové formy v různých obměnách a spíše konvenčních stylů. Václav Bůžek přesto neměl problémy přijímat různé přesahy a povzbuzoval ke svobodě skladebného jazyka. Jeho proslulé zvolání „piš dál“ asi nejvíce vystihuje pedagogický přístup směrem k volnosti. Václav podporoval určité žánrové přesahy, komponování na počítači a přinesl elementární základy elektroakustické tvorby ve formě koláží.

Čas studií na konzervatoři mám spojený s praktickým životem mladého umělce. Kromě hodin kompozice a rozšířeného klavíru (oficiálně 2 hodiny, ale prakticky až 4-5 hodin týdně), jsem měl rád obligátní bicí a nepovinné cembalo. Jako student jsem si pravidelně vydělával hraním při svatebních obřadech v Duchcově, jako klavírista v kavárně Císařských lázních v Teplicích a aranžér pro různé příležitosti. Dále jsem vedl amatérský smíšený sbor složený z mých spolužáků, studentů konzervatoře.

Nejintenzivnější roky byly od primy do kvarty. Václav mě systematicky připravoval na studia na Hudební fakultu AMU v Praze. V tercii nebo kvartě jsem se setkal s mým budoucím profesorem na HAMU Milanem Slavickým. Příjímací zkoušky na HAMU jsem však před maturitou nevykonal z důvodu neúspěšné zkoušky z dějin hudby u prof. Jaroslava Smolky. Opravnou zkoušku jsem sice vykonal, ale nesplnil jsem už přijímací kvótu. Příjímací zkoušky jsem tak úspěšně absolvoval až o dva roky později, neboť zkoušky v kvintě jsem vynechal.

Důležitým a inspiračním mezníkem na konzervatoři bylo setkání s kolegou Michalem Nejtkem, který v té době byl na studiích na HAMU a aktivně působil

v Praze. Zprostředkoval mi tak na dálku pražský svět, přinesl řadu nových podnětů a propojil s tělesem Agon Orchestra.

Na šest let v Teplicích vzpomínám rád a s úctou. Byla to více konzervativní doba, ve které jsem spíše pozapomněl na svět podkrušnohorské krajiny a elektronického kutilství. Bylo to nové období výhradně spojené s hudbou a s dospíváním.

Výběr skladeb z období konzervatoře:

- *Symfonieta* (Symfonický orchestr posluchačů konzervatoře v Teplicích, dir. Jan Valta, nahráno 15.11.2000 Českým rozhlasem, ident. číslo CR.HVSVK.2000.852)
- *Symfonie č. 1, Absolventská* (Severočeská filharmonie Teplice, dir. Charles Olivieri-Munroe)
- Oktet *Doby zla* (Agon Orchestra, dir. Petr Konfroň)
- Drobné skladby pro soubor zobcových fléten Jany Sečanské v ZUŠ Louny

Pravidelná praxe:

- Klavírista při obřadech v Duchcově
- Klavírista v kavárně Císařských lázní v Teplicích
- Aranžér (Smíšené pocity Band, Hydrarrgyrum, Motorband, Orchester konzervatoře v Teplicích, Severočeská filharmonie Teplice a další).

1.2 Ve třídě prof. Milana Slavického na HAMU v Praze

S prof. Slavickým jsem byl v kontaktu již od kvarty na konzervatoři, neboť jsme spolu konzultovali mé skladby a z části mě připravoval na přijímací zkoušky. Milan Slavický byl vzdělaný a ušlechtilý člověk, vždy usměvavý a silně věřící katolík. V kompozici mi dával důvěru a svobodu, spíše zaujímal místo odborného konzultanta a korektora zápisu. Byl vynikající analytik a muzikolog, to byly největší vklady, které jsem od něho čerpal.

Nejvíce jsme se setkali v otázkách víry, a to ještě v posledních dvou letech mého magisterského studia a jeho života. Paradoxně nejraději vzpomínám na konzultace u něho doma v Krči. Byla to doba, kdy jsem byl v katechumenátu v akademické

farnosti Nejsv. Salvátora v Praze, u prof. Tomáše Halíka. Milan Slavický se mnou dobu katechumenátu velmi sdílel, o to více v období jeho vážné nemoci.

Nemohu říct, že bychom si rozuměli kompozičně a nepovažuji to za podstatné. S odstupem lze říci, že jsme oba byli poměrně jinak esteticky zaměřeni. Více jsme v hodinách řešili formu a výsledný tvar, způsob provedení a správnost zápisu. V otázce estetiky jsme si oba naslouchali tím spíše, pokud skladba přesahovala k otázkám víry. Náš vztah byl – dovolím si říct – založený na kolegiální a porozumění. Milan Slavický nebyl typem pedagoga, který by řekl „toto dál takto nedělejte“, ale vždy se snažil hledat východisko v každé jednotlivé situaci. Mohu říci, že sám z tohoto pedagogického vzoru jako pedagog čerpám.

Napříč instrumentálními skladbami, které jsem ve třídě Milana Slavického psal, nejvíce vzpomínám na skladbu *Domine, Tu es mecum!*, prvotinu pro Orchester Berg (premiéra 6. dubna 2009 v kostele svatého Václava v pražských Vršovicích, dir. Peter Vrábek). Skladba pro smyčcový orchestr, flétnu, hoboj, anglický roh, lesní roh a cembalo přímo reagovala na období katechumenátu a přípravu na svátost křtu a biřmování.

Ve stejném období – v odstupu několika měsíců – vznikaly také *Staré fotografie*, pětivěté obrazy pro symfonický orchestr, jež byly absolventskou skladbou, kterou premiéroval Symfonický orchestr Českého rozhlasu v červnu 2009 v Dvořákově síni Rudolfiny pod taktovkou skladatele a dirigenta Jana Krejčíka.

Pokud o období studia na konzervatoři a pěti letech magisterského studia na HAMU přemýšlím jako o konvenčním období, ve kterém převládá určitý typ konvenční partitury, pak *Staré fotografie* symbolizují poměrně zřetelnou změnu od tohoto konvenčního světa směrem ke zvukovosti a zařazování nestandardního typu materiálu do instrumentálního zápisu s příklonem k elektroakustické tvorbě, nebo lépe s využitím počítače jako instrumentálního partnera, který má do konvenčního zápisu přinést to, co v něm standardní cestou nelze uskutečnit. Dovolím si to lépe vyjádřit na charakteru jednotlivých vět *Starých fotografií*:

- 1. – 3. věta jsou psané konvenčním typem zápisu pomocí přesné notace v předem určeném rytmu a harmonii,
- 4. věta je obsazením pouze pro elektrickou kytaru a reprodukováný zvuk vody,

- 5. věta využívá šumové a ruchové prvky nástrojů symfonického orchestru, přičemž vytváří formu katarze předchozích vět.
Vzpomínám si v této souvislosti na první zkoušky se SOČRem v karlínském Studiu A, kdy mi houslista z primů říká „pane kolego, mi tu nejsme placeni od toho, abychom hráli nějaké zvuky, nýbrž hudbu“, doprovázený smíchem spoluhráčů. Jan Krejčík pak reagoval, že orchestr je tu od toho, aby zahrál zápis zapsaný v partituře.

Absolventská skladba *Staré fotografie* tak formálně uzavírá nejen magisterské studium na HAMU u Milana Slavického, ale i symbolicky téměř 11leté studium spíše konvenčního období skladby.

Výběr skladeb z období studií na HAMU:

- *Pláčem*, skladba pro sólovou kytaru (vydal Jiří Churáček JC-Audio – Edice Konzervatoře České Budějovice ve spolupráci s KOPP, Netolice 2005)
- *Klášterní město*, skladba pro klavír (2005)
- *Dvě věty pro varhany a bicí*
- *Skrz lístek pavučiny pro akordeon*, Klangforum Wien / Krassimir Sterev (2006)
- *Sny*, skladba pro komorní orchestr, elektroakustickou stopu a whistlera, inspirována dětstvím v rodném Duchcově (2007, bakalářská kompozice)
- *Perla*, radiofonická kompozice pro Český rozhlas – Radioateliér (premiéra 27.1.2007, Ident. číslo CR.RRHD.2006.277)
- *Domine, Tu es mecum!*
- *Staré fotografie*. Cyklus pro symfonický orchestr a zvukovou stopu (2009, magisterská kompozice).

Teoretické práce:

- Zapojení elektroakustické složky do instrumentální hudby (bakalářská práce, 2007)
- Tvorba komputerovaná hudby (diplomová práce, 2009)

Zahraničí:

- Letní kurzy ISA v Mürzuschlagu (2006)

1.3 Doktorandské studium ve znamení akustické ekologie

Doktorandské studium na HAMU se otevírá úzkou spoluprací s kolegou Michalem Ratajem. V mé tvorbě se postupně začíná objevovat cesta zvukových performance a live electronics. Nejde o náhlou změnu, neboť např. obě absolventské skladby (*Sny* i *Staré fotografie*) elektroakustickou složku obsahují, komorní skladba *Skrz lístek pavučiny* zahrnuje jednoduchý signal processing a v té souvislosti znovu uvádím i radiofonickou báseň Perla. Přestože můj doktorandský projekt na počátku studia ještě není úzce vyhraněný, jde o přirozený vývoj související s Michalovo podporou.

Nový dech v mém světě zcela zásadně otevírá poznání soundscape kompozice *Winter Diary* skladatele a teoretika Raymonda Murraye Schafera a jeho publikace *The Soundscape*. V souvislosti s životními událostmi a touhou po poznání staré španělské poutní cesty do Santiaga de Compostela se náhle propojuje životní příběh a doktorandské téma s poznáním světa akustické ekologie a konceptu zvukových krajín.

Krátce předtím než se vydávám na svou první poutní cestu po tzv. Francouzské cestě z městečka Ponferrada, dostávám nabídku na vznik nové skladby do pořadu Radioateliér (PremEdice Radioateliéru). K poutním věcem tak přibaluji nahrávací přístroj a dokumentuji svůj zvukový příběh v poutní krajině po vzoru *Winter Diary*. Vzniká skladba *Ultreia: Deník poutníka*, jejíž podrobnou analýzu později přikládám ve své disertační práci.¹

V polovině své poutní cesty po teplé španělské krajině dostávám nabídku vytvořit skladbu pro Orchester Berg. Inspiraci z cesty tak nejen přenáším do světa zvukové kompozice, ale později i do skladby pro komorní orchestr s názvem *Večeře na konci světa*. Konkrétní inspirací je zvukový a vizuální zážitek z konce cesty ve starobylém přístavu a rybářském městečku Fisterra, kdy náhlou změnou počasí dochází k sjednocení barev oceánu a nebe za zvukového doprovodu deště, větru a šplouchajících vln o skalnaté útesy mysu.

¹ Trojan, Jan: *Akustická ekologie a Soundscape v kontextu multimédií*. Praha: Triga 2011.

Kromě poutě po španělské krajině jsem se též za finanční podpory Nadace Gideona Kleina vypravil na několikadenní osobní a zvukovou cestu do města Jeruzalém a po izraelské poušti Masada. Inspiraci z cesty jsem zanesl do zvukové performance Yerushalayim! pro taneční choreografii, akordeon, live-electronics a zvukové objekty. Performance se odehrála v domě bývalých elektrických podniků v Bubenské jako součást z cyklu Hudba v netradičních prostorách, který jsem tehdy měl jako doktorand na starost. Cyklus navazoval na stejnojmennou sérii koncertů, které dříve v rámci katedry skladby uváděli kolegové Michaela Plachká a Tomáš Pálka.

Dalším zásadním mezníkem v posledním roce doktorandských studií na katedře skladby HAMU byla dvousemestrální stáž Erasmus na katedře Sound Studies na Universität der Künste v Berlíně. Poznání německé metropole a kultury, nový a velmi svobodný styl studijního života, prvotní několikaměsíční obtíže s bydlením a hlavně zázemí Sound Studies, které úzce propojovalo katedru skladby UdK a zvukové studio při Technische Universität (TU), byly velmi důležitými podněty, které dlouhodobě rezonovaly osobním i uměleckým životem a promítaly se do řady pozdějších projektů. Zásadní událostí té doby bylo dále praktické poznání konceptu multikanálového ozvučení akusmonia a poměrně úzké zakotvení ve světě live electronics performance. Berlínská stáž měla být původně pouze jednosemestrální, na sklonku roku jsem pak požádal o možnost pobytu v druhém semestru, nakonec jsem nějaký čas v Berlíně zůstal i po skončení druhého semestru.

Doktorandské studium jsem zakončil v září 2012 a nastoupil na pozici odborného asistenta na katedře skladby HAMU. O několik měsíců později jsem též přijal místo na pozici hudebního režiséra a zvukového designera pro oblast radioartu a rozhlasových her v Českém rozhlase, čímž jsem celkově završil studijní léta a počal praktické působení v těchto dvou institucích.

Výběr skladeb a zvukových performance z období doktorandského studia

- *Jsou věci, které nevíš!* Komorní skladba na objednávku ansámblu MoEns (Ident. Číslo ČRo CR.HVSVK.2011.596 v interpretaci souboru Konvergence)

- *Ultreia: Deník poutníka*. Radiofonická kompozice pro Radioateliér, Český rozhlas Vltava (Premiéra 28.5.2011, Ident. číslo ČRo CR.RDSP_D.2011.27)
- *Večeře na konci světa* Skladba pro komorní orchestr Berg (Ident. číslo ČRo CR.RVH2.2012.50047)
- *Yerushalayim!* Zvuková performance za finanční podpory Nadace Gideona Kleina
- *Hrajem nehrajou*. Zvuková performance pro prostor Národní technické knihovny v rámci Muzejní noci

1.4 Individuální kompoziční projekty

1.4.1 Resonance na pěší vzdálenost

Projekt *Resonance na pěší vzdálenost* vznikl na objednávku Orchestru Berg a tanečního tělesa 420PEOPLE pro Novou scénu Národního divadla v Praze (datum premiéry 11. prosince 2012). Residence: 18.5.-2.6.2012 Kulturní centrum SÍN Budapest, residenci podpořil: Visegrad Fund.

Úvahy nad partiturou skladby začínají vznikat bezprostředně po návratu ze studijní stáže Erasmus v Berlíně. Kompoziční ztvárnění je výrazně ovlivněno konceptem akusmonia a rezonancí různých zvukových objektů pomocí reproduktoru. V souvislosti s projektem vzniká ozvučená tabule plechu pomocí reproduktoru, která je později nazvána Ozvučený plech č. 1 (Metal Sheet Nr. 1). Mezi další objekty patří ozvučená tabule dřeva se zavěšenými ping-pongovými míčky, amplifikovaný činel, amplifikovaný malý buben a basový reproduktor naplněný ping-pongovými míčky. Skladba specificky vzniká pro prostor Nové scény ND a využívá též rezonancí sálu Nové scény. Taneční choreografie se ujímá Nataša Novotná.

Boris Klepal: Orchester Berg. Re-zonance boogie-woogie, stromů, plechů a lidí.²
„Resonance na pěší vzdálenost Jana Trojana a Nataši Novotné by se dala označit jako choreografická kompozice. Pohyb je v ní rovnocenný s hudbou a jsou do něj

² Dostupné on-line [25.4.2022]: <http://zapisnikzmizeleho.cz/orchester-berg-re-zonance-boogie-woogie-stromu-plechu-a-lidi/>

zapojení kromě skupiny 420People i hudebníci – nejedná se tedy o balet nebo tanec s hudebním doprovodem. Hudba sama vychází z elektronických zvuků, pohyby dirigenta zrcadlově zdvojuje jeden tanečník, další postupně roznáší notové pulty. Všichni účinkující se proplétají mezi sebou ve zdánlivém zmatku, až se ustálí v zástupu dirigovaném ze záběrů zadní projekce. Stejně tak se mezi sebou míchají rychlé motivky dechů, které se spojí do opakované citace skladby Johna Dowlanda. V závěru se rozezná Trojanův nástroj metal sheet – rezonující plech s malým reproduktorem – a scéna se postupně vyprázdní."

Bližší informace k projektu je možné dohledat v textu 2018: Augmentace zvukové reality.³

1.4.2 Zvukový objekt – Ozvučený plech č. 1

Zvukový objekt Ozvučený plech č. 1 původně vznikl v roce 2012 pro potřeby projektu *Rezonance na pěší vzdálenost* pro Orchester Berg a taneční soubor 420PEOPLE. Teprve postupně se z něho stal samostatný objekt určený pro zvukové performance. Jeho dnes již 10letá existence vytváří průnik do dalších projektů a improvizovaných zvukových performance. Jak jsem již uvedl, myšlenky na vznik objektu přišly už během studijní stáže na Sound Studies v Berlíně, kde jsme se prostorovou rezonancí objektů zabývali. Primárním záměrem tehdy bylo přinést elektroakustický objekt, který nebude řízený počítačem, do klasické hudební struktury.

Ozvučený plech č. 1 je objekt založený na principu jednoduché frekvenční modulace se dvěma závěsnými body. Pro vytvoření elektroakustického zvuku se využívají dva základní procesy:

Konstantní sinusoidní oscilace vytvořená tónovým generátorem

Ručně ovladatelná zpětná vazba (feedback)

V obou případech tabule plechu produkuje tón vytvořený jeho rezonanční frekvencí s přirozeným efektem typu reverbu.

³ Trojan, Jan: 2018: Augmentace zvukové reality. In: Michal Rataj, Slavomír Hořínka, Jan Trojan, Tomáš Dvořák: Zvukoprostor – prostorozvuk. Praha: NAMU 2018., str. 192-193.

S ozvučeným plechem dále pracuji akusticky pomocí různých předmětů a ručních gest: např. rezonance vibrátorem, pryží, ostrým kovovým předmětem, doteky prstů, údery apod. Nejlepšího zvukového efektu pro rozezvučení je vždy dosaženo zavěšením objektu v prostoru. Hůře funguje zavěšení na malou konstrukci, která neumožňuje pohyb. Ozvučený plech č. 1 byl součástí řady projektů a sólových vystoupení, přičemž dlouhodobě figuruje ve dvou tělesech zaměřených na experimentální scénu: OEM ARTS a OFFSCREEN TRIO, a úzce je též propojený s řadou projektů Českého rozhlasu.

Bližší informace k Ozvučenému plechu č. 1 je možné dohledat v textu PLECH no. 1⁴.

Výběr z projektů:

Art's Birthday 2012 (OEM ARTS)

Krajina o frekvenci 67Hz

Dmitri Plax: Found in translation / Nalezeno v překladu (rozhlasový dokument)

Podivný odkaz doktora Jekylla a pana Hyda (2019, živá rozhlasová hra)

Art's Birthday 2022 (sólová performance)

OFFSCREEN TRIO / CD Release, Label: Michal Rataj, MR21-002

1.4.3 Souvětří

Souvětří je společným projektem s kytaristou a skladatelem Ivanem Borešem, který vznikl na objednávku pořadu Radioateliér / Český rozhlas Vltava v roce 2013. Ve skladbě jsme se snažili zachytit mikrostrukturu zvuku v čase definovaném délkou signálu a akustickým prostorem marockého salónu čajovny U Hrušky v Prachaticích. Skladba využívá pokojového ventilátoru pro rozechvění strun kytary a kombinace kontaktního a prostorového záznamu zvuku.

⁴ Trojan, Jan: PLECH no. 1 (METAL SHEET no. 1), in: M. Rataj, M. Flašar, D. Matej, ed: Electronic Music Today. Where are we going and what are we doing? JAMU 2014. ISBN 978-80-7460-071-5

Rozhlasová kompozice *Souvětří* se v maximální možné míře snaží zachytit prostor a čas v době, ve které vzniklo – v noci z 22. na 23. září 2012, v době podzimní rovnodennosti. Záznam z marockého salónu je zpětně přehrán do zvukového systému hlavního prostoru čajovny a opět zpětně zaznamenan. Zbylá část práce na kompozici pak přichází v postprodukcii, kdy jsme se maximálně snažili zachovat reálný čas pořízení záznamu v čase (22.9. 1:43 – 23.9. 5:55).

Skladba vznikla na objednávku pořadu Radioateliér Českého rozhlasu Vltava a je dostupná on-line na webu Českého rozhlasu a v rozhlasovém archivu⁵.

1.4.4 3107 mil blízkosti pro festival Contempuls

Skladba vznikla v roce 2016 po návratu z Kalifornie na objednávku festivalu Contempuls pro PKF – Pražskou komorní filharmonii a za podpory Ministerstva kultury ČR. Skladba byla v premiéře zahraná pod taktovkou Mariána Lejavy.

„3107 mil blízkosti získala svůj název podle čísla, které zůstalo na tachometru auta poté, co s ním Trojan s manželkou procestovali západní Ameriku. Skladatel v té době dle svých slov „intenzivně prožíval formu vzdálenosti, kdy krajina po stovky mil zůstává téměř neměnná a pak, jako filmovým střihem, se přemění do jiné podoby...“ Ztišenou, až meditativní elektroakustickou skladbu využívající širokého arzenálu zvukových efektů a minimalistických ploch, odměnil zaplněný sál Slévárny bouřlivým potleskem.“⁶

3107 mil v blízkosti ve své formě využívá systému drobných repetitivních událostí, které jsem dříve využil např. ve skladbách *Večeře na konci světa* nebo *Soundwalk* a zahuštěných ploch (ve smyslu harmonie a barvy), které využívám napříč tvorbou a lze je jasně vyčíst již např. v bakalářské skladbě *Dvě věty pro varhany a bicí*, ve

⁵ Souvětří. Ident. číslo archivu ČRo: CR.RDSP_D.2013.3

⁶ Hudební informační středisko HIS, server MUSICA.CZ. On-line [10.4.2022]

<https://www.musica.cz/jan-trojan-3107-mil-blizkosti-svetova-premiera-na-festivalu-contempuls/>

skladbě *Sny*, v absolventské skladbě *Staré fotografie* a též ve zmíněných kompozicích *Večeře na konci světa* a *Soundwalk*. Závěr skladby je vytvořen z části Svatováclavského chorálu.

Ve skladbě jsem využil metody elektroakustické rezonance objektů za pomoci reproduktorů, jsou jimi: tympán, topení a podlaha sálu Slévárny v prostoru La Fabrika, struny v klavíru a struny kontrabas. Součástí instalace je též Ozvučený plech č. 1.

Datum premiéry: 11. listopadu 2016

Prostor: La Fabrika – Slévárna (Studio 2)

1.4.5 Cirkulace a pojízdné reproduktory pro festival Pražské jaro

Prostorová kompozice s prvky performance vznikla na objednávku festivalu Pražské jaro 2017. *Cirkulace* vznikly pro specifický prostor Národního technického muzea v Praze s požadavkem využít prvky technologie, která se s hudbou prolne a společně vytvoří jeden celek s charakterem site-specific.

Cirkulace zazněly ve složení housle, klarinet, soprán a tenor saxofon, live-electronics a Ozvučený plech č. 1, přičemž složení jsem považoval za variabilní s tím, že ho lze upravit dle požadavků dané situace. Z toho důvodu mohla tato site specific performance zaznít v řadě různých dalších situací a prostorů (např. Institut intermedií, Atrium na Žižkově, Hudební akademie Ference Liszta).

Skladba původně počítá s velkým prostorem haly NTM. Pro ozvučení jsem zvolil 3D multikanálový zvuk ve formátu ambisonics. Dlouhodobě jsem si uvědomoval, že ve všech případech prostorového ozvučení pracujeme s fixními reproduktory. Z toho důvodu bylo mým přáním vyvinout specifický systém pohyblivého ozvučení, který by fixní umístění reproduktorů mohl spolehlivě doplnit. V tomto smyslu se protnul požadavek Pražského jara na propojení tématu hudba a technologie, přičemž jsme k této spolupráci přizvali Institut intermedií (IIM) při ČVUT.

Spolu s programátorem Adamem Sporkou a technickým designérem projektu Jakubem Hyblerem jsme vyvinuli systém bezdrátových pojízdných robotů-autíček, který mohl „rozvážet“ zvuk v hale mezi diváky. O specifické ozvučení velké haly NTM se postaral Jaroslav Matucha.

Skladba není zapsaná v partituře, ale disponuje časovým scénářem s popisem jednotlivých vstupů. Využil jsem tohoto druhu zápisu zejména z důvodu improvizální volnosti. *Cirkulace* počítají se zkušenostmi v oblasti improvizace a performance. Pro uvedení premiéry jsme z toho důvodu oslovili hráče Davida Danela (housle), Miroslava Tótha (soprán a tenor saxofon) a Karla Dohnala (klarinet).

Cirkulace vycházejí z různých přístupů a zkušeností s oblastí site-specific improvizace a elektronické hudby. Primárně jsem čerpal ze zkušenosti prostoru Nové scény Národního divadla a prolnutí různých vrstev a barev v projektu Rezonance na pěší vzdálenost. Recenzent Jan Borek k této mnohočetnosti uvádí: „[...] *Volná struktura na pomezí aleatoriky nechala nenásilně plynout jednotlivé obrazy, jež často připomínaly post-apokalyptické výjevy. Autorem vědomě kontrolovaná nejednoznačnost a mnohočetnost zdrojů tohoto hudebního proudu též přispěla k působivému efektu kompozice. Komplexně a zároveň do detailu zkonstruovaný zvukový masiv Circulation tak nakonec uhájil legitimitu i aktuálnost avantgardní elektronické hudby.*“⁷

Datum premiéry: 29. 5. 2017

Prostor: Národní technické muzeum v Praze

⁷ Jan Borek: Když zvuk ujíždí na kolečkách. Hudebně-technické invence Pražského jara. Časopis Harmonie. Dostupné on-line [10. 4. 2022]: <https://www.casopisharmonie.cz/kritiky/kdyz-zvuk-ujizdi-na-koleckach-hudebne-technicke-invence-prazskeho-jara.html>

1.4.6 Cinematic Clouds

Cinematic Clouds tvoří třetí site-specific kompozici za přítomnosti orchestru a zvukové instalace (Rezonance na pěší vzdálenost, 3107 mil blízkosti). Jedná se o kompozici s improvizovanými prvky.

Cinematic Clouds jsou prvním experimentem pro orchestr, ve kterém využívám systému jednoduchého časového scénáře s poznámkami. Vychází tak ze zkušenosti z provedení skladby a performance *Cirkulace* na festivalu Pražské jaro. Požadavkem pro ozvučení je – podobně jako v *Cirkulacích* nebo *Rezonancích* pro pěší vzdálenost – prostorový zvuk velkého sálu Veletržního paláce při Národní galerii v Praze.

Obsazení skladby je netradiční, přičemž vychází z podmínek Pražské komorní filharmonie se zaměřením na interprety s improvizací zkušeností: smyčcové kvinteto, flétna, hoboj, kontrafagot, trubky, 2 rohy, bastrombon a bicí. Orchester PKF dále doplnilo těleso Clarinet Factory a sólový saxofon (Miroslav Tóth). Koordinací celého tělesa se ujal Marko Ivanović.

Pro interprety byla kromě scénáře k dispozici též demo nahrávka. Primárně jsme skladbu koordinovali v časech zkoušek, přičemž vstupy orchestru měli charakter přehledných ploch, které v určitých časech jednoduše začnou a skončí.

Matěj Kratochvíl se k celému experimentálnímu tvaru vyjádřil: „*Napětí vyšumělo a prostor dostala kompozice Cinematic Clouds Jana Trojana. On sám v textu zdůrazňuje roli improvizace všech hudebníků. Dechová sekce se již v průběhu předchozí části odebrala na krajní balkony dvorany a zdůraznila tak prostorový rozměr zvuku. V něm se spojovali hudebníci uprostřed, elektronické zvuky z reproduktorů na okrajích i v samotném centru dění a vzdálené tóny z balkonů. [...] S tímto klidem kontrastoval kromě zmíněného saxofonisty sólistický vstup samotného skladatele, který povstal z měkkého křesílka u mixážního pultu a za pomoci mikrofону a zpětných vazeb začal rozeznávat velký zavěšený kovový plát.*

Jednoduché využití fyzikálních principů v sobě mělo sympatickou razanci a dalo vzniknout intenzivnímu zvukovému zážitku."⁸

Datum premiéry: 10.12.2018

Prostor: Veletržní palác / Národní galerie v Praze

Krátký sestřih z koncertu je dostupný na kanálu YouTube Pražské komorní filharmonie.⁹

1.4.7 TRĀNS-MI-SĪRĒNĒS MEI / Hudba k siréně

Experimentální rozhlasová kompozice *TRĀNS-MI-SĪRĒNĒS MEI* vznikla ze série tří zvukových happeningů, které se současně odehrály na nádvořích Novoměstské radnice, Akademie múzických umění v Praze a na Horním náměstí v Olomouci. Jednotlivé performance na trombon, flétnu a saxofon se propojily až v rozhlasovém vysílání a upozornily tak na důležitost uvědomování si vztahů v našem akustickém prostředí.

Kompozice vznikla na objednávku Orchestru Berg a Českého rozhlasu Vltava v rámci projektu Hudba k siréně. Při realizaci kompozice jsem využil znalosti prostředí Českého rozhlasu a své praxe zvukového designéra a hudebního režiséra, která je od roku 2013 součástí mé profese v této instituci v oblasti radioartu a rozhlasových her.

Osobně médium rozhlasu vnímám jako prostředí, které propojuje jednotlivé prostory napříč sebou prostřednictvím rozhlasového éteru. Proto jsem využil konceptu spojit tři nezávislé zvukové happeningy teprve prostřednictvím rozhlasového vysílání a dát vzniku kompozici až při realizaci v režii rozhlasového přenosu.

⁸ Matěj Kratochvíl: Tři kompozice v jednom prostoru a Clarinet Factory v jednom výtahu. Časopis Harmonie. Dostupně on-line [10.4.2022]:

<https://www.casopisharmonie.cz/kritiky/tri-kompozice-v-jednom-prostoru-a-clarinet-factory-v-jednom-vytahu.html>

⁹ Dostupně on-line [10.4.2022]: <https://www.youtube.com/watch?v=ooj65acaa2s>

V časovém scénáři od počátku vycházím z primární otázky projektu *Hudba k siréně* a to, jaká je úloha akustického signálu požární sirény ve veřejném prostoru. Uvědomoval jsem si v tomto projektu propojování několika rovin, z nichž jsem postupně nejen ze své experimentální kompozice, nýbrž z celého projektu, ve kterém jsem za ČRo spolu s Ladislavem Železným a Miroslavem Tóthem vystupoval jako hudební režisér - získal následující zkušenost: „*v projektu Hudba k siréně nacházím paralelu interpretační virtuozity se zvukovou plasticitou akustického signálu sirény, přičemž jednotlivé autorské přístupy určují, do jaké míry je daný signál čitelný (tj. virtuózní) nebo maskovaný. Významný aspekt v této souvislosti přináší rozhlasový přenos. Otevírá otázku, jak je možné pocít z akustického maskování na daném místě zachovat nebo proměnit do jiné zvukové kvality.*“

Kompozice *TRĀNS-MI-SĪRĒNĒS MEI* silně navázala na poznání akustické ekologie a koncept zvukových krajín podle R. M. Schafera tak, jak jsem se jím mohl zabývat ve své disertační práci.¹⁰

Datum premiéry: 3. dubna 2019

Prostory: nádvoří Novoměstské radnice a HAMU v Praze, Horní náměstí v Olomouci
Skladba je dostupná na portálu *Hudba k siréně*¹¹ a v rozhlasovém archivu¹².

1.4.8 Lullaby for Jon

Skladba *Lullaby for Jon* vznikla na objednávku akordeonisty Petera Katiny v roce 2018. Jde o drobnou kompozici, ukolébavku pro mého syna Jonáše, kterou jsem napsal k příležitosti jeho prvních narozenin. Ve výčtu zde zmíněných ostatních skladeb je důležité upozornit na její prostorovou a instrumentální přenositelnost.

¹⁰ Akustická ekologie a soundscapes v prostředí multimédií. Praha: Triga 2011.

¹¹ Dostupné on-line [10.4.2022] https://hudbaksirene.cz/skladatele/jan_trojan.html

¹² TRĀNS-MI-SĪRĒNĒS MEI. Ident. č. archivu ČRo: DCR.HVSVK.2019.493

Téma pro ukolébavku vzniklo při přebalování plen, kdy mi Jonáš toto téma v jeho asi 5měsíčních broukal v koupelně a já ho po něm opakoval. Společné broukání jsem si zaznamenal a později využil v ukolébavce pro akordeon, která byla premiérována v pražském Atriu na Žižkově. Skladba je notovaná v konvenčním typu notového zápisu pro akordeon. Součástí premiéry, která zazněla 23. dubna 2018, byla též jednoduchá stopa (fixed-media) s využitím reprodukce drobných prostorových šumů, které ale nejsou podmínkou provedení.

Skladbu jsem zároveň několik týdnů před premiérou převedl pro netradiční nástrojové posazení Pražské komorní filharmonie PKF v pražském experimentálním prostoru NoD v rámci cyklu komorních koncertů a debat PKF S5 Krásy dneška – Hudba a zvuk 3. dubna 2018. Drobná část z ukolébavky zde zazněla jako improvizovaná performance pro housle, gambu, akordeon, saxofon, bicí a Ozvučený plech č. 1.

Část ukolébavky *Lullaby for Jon* jsem v roce 2020 převedl do krátké orchestrální skladby na objednávku Orchestru Berg s názvem *Just a little note to the year 2017* pro narozeninový projekt 20. sezóny orchestru – vznik dvaceti třímínutových skladeb – s názvem 20x3. Skladba ve své orchestrální premiéře zazněla v prostoru současného umění DOX 21. června 2021.

V rámci různých provedení této skladby jsem čerpal ze zkušenosti site-specific projektů a přenositelnosti hudebního díla mezi konvenční partiturou a improvizovanou zvukovou performance.

Performance PKF Hudba a zvuk: 3. dubna 2018, Experimentální prostor NoD

Premiéra pro akordeon: 23. dubna 2018, Atrium Žižkov

Orchestrální premiéry: 21. června 2021, Centrum současného umění DOX

Nahrávka skladby *Lullaby for Jon* pro akordeon¹³ i její orchestrální verze *Just a little note to the year 2017*¹⁴ jsou dostupné na kanálu YouTube.

¹³ Lullaby for Jon, dostupné on-line [10.4.2022]:

https://www.youtube.com/watch?v=CUS_52268mM

¹⁴ Just a little note to the year 2017, dostupné on-line [10.4.2022]:

<https://www.youtube.com/watch?v=Rm1M1k4HHO0>

1.4.9 Nepatrné zázraky

Skladba a zvuková performance *Nepatrné zázraky* vznikla jako jeden z hlavních výstupů společného výzkumného projektu Prostor v prostoru (DKR Slavomír Hořínský, Michal Rataj, Jan Trojan), které v podobě tří kompozic řešitelů tematizovaly spojení živého sólového nástroje (akordeon, violoncello, pozoun, zpěv), elektroniky (Akusmonium HAMU) spolu s fyzickým a virtuálním prostorem (Slavnostní sál Kláštera sv. Anežky České a privátní binaurální poslech).

Nepatrné zázraky jsou koncipovány jako průnik kompozice a performance, kdy v podobě předchozích zkušeností s časovým scénářem obsahují prvky improvizované zvukové performance s důrazem na akustický prostor. Obsazení je zpěv v podobě gregoriánského chorálu, pozoun založený na zkušenosti s hudební performance, live-electronics a Mobilní akusmonium HAMU a Ozvučený plech č. 1.

Skladba dále využívá řady zkušeností s přesahem hudební kompozice a zvukového designu a s užitím dokumentárních nahrávek v podobě prostorové zvukové projekce. Požadavkem na interpretaci je – podobně jako v předchozích zkušenostech – zkušenost s hudební performance.

Skladba se snaží zahrnout komplexní témata, reaguje na vlastní drobné životní prožitky a navazuje na momenty, která zasahují vnitřní svět člověka. Zpracovává téma výzkumu přenositelnosti prostorů, navazuje na akustickou ekologii a koncept zvukových krajin, a snaží se zasáhnout téma, které se zejména dotýká přesahu hudebního skladatele a zvukového designera tak, jak jsem jej v prostředí Českého rozhlasu mohl po léta poznávat. Lucia Maloveská v časopise Harmonie k této tematické mozaice píše: „*Večer uzavřely Nepatrné zázraky Jana Trojana. Nejkomplexněji vyznívající dílo bylo opravdu ohromujícím zážitkem. Autor velmi poutavě využil zpěvu (založeného na postupech gregoriánského chorálu, v podání Jiřího Hodiny) a zvukové performance pozounisty Jana Jiruchy. Interpreti svým pohybem ještě umocňovali prostorovost zážitku. Zatímco zpěvák stál spíše vevnitř kruhu a jeho linie byla v průběhu skladby jakýmsi centrem, nejmíň proměnlivou rovinou, pozounista se pohyboval kolem publika a zejména v rozích lodě kostela. Trojan komentuje, že chtěl skladbou poukázat na méně výrazné momenty života, které však podobu žití ovlivňují ve stejné míře, jako události velké. Snad i proto jsme mezi konkrétními zvuky mohli rozeznat například dětské hlasy nebo smích.*

Závěrečná performance pak ještě umocnila zvláštní, naléhavé vyznění, které Trojanova skladba zanechala. Snad i ve světle aktuálního dění byl prostor, který skladatelé v „Anežce“ vytvořili, po celý čas naplněn něčím výjimečným.”¹⁵

Datum premiéry: 30. září 2020

Prostor: Slavnostní sál Kláštera sv. Anežky České

Binaurální záznam je dostupný on-line na kanálu YouTube.¹⁶

1.5 Zvukový design v Českém rozhlasu

Od úvodu této sebereflexe se snažím poukázat na kontext průniků a sledů událostí v průběhu mého života tak, jak mohly v různých obdobích ovlivňovat jeho vývoj ve své komplexnosti a přesazích směrem k umělecké tvorbě. Z toho důvodu nemohu opominout téměř 10 let zkušeností na pozici zvukového designera a hudebního režiséra v oblasti radioartu a rozhlasových her v úseku dnešního Vývoje a výroby (dříve Výroba nebo Producentské centrum). Tato zkušenost v interním poměru sahá do roku 2013, kdy jsem několik měsíců po návratu ze studijní stáže v Berlíně do Českého rozhlasu nastoupil. Mou kompoziční zkušenost práce s médiem rozhlasu předcházely kompozice *Perla*, *Ultreia! Deník poutníka* a *Souvětří* (PremEdice Radioateliéru ČRo Vltava). Přesto bylo zřejmé, že tento druh je pouhým zlomkem zkušenosti, kterou může rozhlasový provoz přinést.

Pozice zvukového designéra v jistém smyslu navazovala na pozici Režiséra ozvučení pořadu (ROP), která v tradici Českého rozhlasu přinášela slovesnému režiséru pomocnou ruku při vytváření a výběru zvukových a hudebních událostí při vzniku rozhlasových her, souzvuků mluveného slova a hudby, a drobnějších rozhlasových útvarů a literárních pořadů. Práce ROP navazovala na mnohaletou zkušenost práce s magnetofonovým pásem a analogovými zvukovými

¹⁵ Lucia Maloveská: Prostor, čas, a mnohem víc. Skladatelé HAMU v Anežském klášteře. Dostupné on-line [10.4.2022]: <https://www.casopisharmonie.cz/kritiky/prostor-cas-a-mnohem-vic-skladatele-hamu-v-anezskem-klasterem.html>

¹⁶ Prostor v prostoru, binaurální nahrávka. [10.4.2022] Dostupné on-line <https://www.youtube.com/watch?v=jkc73i5TJyA>

technologemi, přičemž příchod digitálních technologií tuto pozici výrazně posunul a proměnil. Mimo ROP na úseku slovesné tvorby ČRo existovala ještě funkce hudebních režisérů, která se později transformovala do více komplexní práce zvukového designera.

Mými předchůdci na pozici hudební režie při vzniku rozhlasových her byli Michal Rataj a Ladislav Železný (oba též producenti pořadu Radioateliér ČRo Vltava), přičemž Rataj ve smyslu radioartu jako inspirativní zkušenosti říká: *„Nemáme před sebou jeden recept na to „jak se dělá rozhlas“, nýbrž mnoho takových paralelně existujících výsledků dlouhodobého tázání se, zkoumání, bádání, tvůrčí frustrace i fascinující radosti z tvorby.“*¹⁷

Postupně jsem si uvědomoval, jak práce na hudební režii a zvukovém designu zpětně ovlivňuje můj kompoziční jazyk ve smyslu proměny zvukové kvality, ve vnímání zvuku v jeho detailu a proměnách, ve smyslu průniků do světa zvukové kompozice a pravidelné zkušenosti se vznikem formátů většího časového rozsahu (cca 60 min). Zejména tyto zmíněné faktory – v průběhu dekády – proměnily mé kompoziční přemýšlení a posunuly můj přesah nejen v oblasti kompozice, ale vznikly i jako touha po vyjití ven ze světa partitury a fixed-media formátů do různých projektů se zaměřením na zvukovou performance.

Mou rozhlasovou zkušenost tak lze rozdělit do následujících oblastí:

- 1) Zvukový design ve smyslu hudební a zvukové režie v tradičním pojetí, ale i experimentálním přesahu do oblasti zvukové kompozice, které reprezentují např. tyto rozhlasové hry:
 - *Rozhovory s Astronauty* (režie N. Deáková, CR.TSLDH.2013.8)
 - *Babu a papoušek* (režie P. Vodička, CR.TSLDH.2013.22)
 - *Jak teskná je noc* (režie I. Chrz, literární pásmo, CR.TSLDL.2014.274)
 - *Shakespearova lebka* (režie A. Vrzák, CR.TSLDH.2015.82)
 - *Byl jsem Golem* (režie D. Mairowitz, CR.TSLDH.2016.13)
 - *Zabiják Joe* (režie N. Deáková, CR.TSLDH.2016.12)
 - *Tango* (režie D. Plax, CR.TSLDH.2016.36)

¹⁷ Rataj, Michal: Elektroakustická hudba a vybrané koncepty radioartu. AMU, KANT, Praha 2007, str. 75.

- *Pornogeografie* (režie A. Vržák, CR.TSLDH.2017.16)
- *Svatý komediant František* (režie P. Mančal, CR.TSLDH.2018.22)
- *Dynastie Lehman Brothers* (režie A. Vržák, CR.TSLDH.2018.18)
- *Černá voda* (režie A. Vržák, CR.TSLDH.2019.38)
- *Josef Rosol a Konrád Sliz* (režie I. Schenková, CR.TSLDH.2019.32)
- *Holky nesnáším* (režie I. Schenková, CR.TSLDL.2020.516)
- *Višňový sad* (režie A. Vržák, CR.TSLDH.2020.18)

2) Autorská hudební tvorba, reprezentativní díla:

- *Vítězslava* (režie A. Vržák, CR.TSLDH.2013.4)
- *Nico. Ledová sfinga* (režie P. Mančal, CR.TSLDH.2013.69)
- *Sad* (režie I. Chrz, CR.TSLDH.2013.55)
- *Hudební improvizální miniatury pro klavír* (CR.HVSVK.2014.2033)
- *Virtuoso* (režie I. Stihl, CR.TSLDH.2018.34)
- *A máme to za sebou* (režie A. Vržák, CR.TSLDH.2019.28)
- *Stopař* (režie A. Vržák, série podcastů, CR.TSLDL.2020.534)
- *Hlavní přelíčení* (režie V. Vencl, CR.TSLDH.2022.1)
- *Válka, která změnila Rondo* (režie A. Vržák, CR.RDAO.2022.5)
- *Přelet nad kukaččím hnízdem* (režie A. Vržák, CR.TSLDH.2021.28)

Spoluautorské hudební spolupráce:

- *Krásný mladý obludy* (B. Schenková, CR.TSLDH.2017.39)
- *Made in Norway* (režie A. Vržák, CR.TSLDH.2020.21, 2020)
- *Made in Norway* (A. Vržák, CR.TSLDH.2020.21)

3) Performance, dokumentární pořady, experimentální tvorba:

- *Perla* (Radioateliér ČRo Vltava, CR.RRHD.2006.277)
- *Ultreia! Deník poutníka* (Radioateliér ČRo Vltava, CR.RDSP_D.2011.27)
- *Art's Birthday* – vystoupení s OEM ARTS (17.1.2013, Ozvučený plech, rAdioCUSTICA, CR.HVSVK.2013.70)
- *Souvětrí* (Radioateliér, I. Boreš, J. Trojan, CR.RDSP_D.2013.3)
- *Krajina o frekvenci 67 Hz* (Radiodokument, E. Nachmilnerová, J. Trojan, CR.TSPDD.2015.92)

- *Nalezeno v překladu/Found in translation* (Radiodokument ČRo Vltava, D. Plax, V. Ježková, CR.TSPD.2018.973)
- *Podivný odkaz dr. Jekylla a pana Hyda* (živá rozhlasová hra, ČRo Dvojka, režie Vít Vencl, performance na ozvučený Plech č. 1, CR.TSLDH.2019.26)
- *TRĀNS-MI-SĪRĒNĒS MEI* (CR.HVSVK.2019.493)
- *Art's Birthday 2022: Vibrace, údery, ozvěny, doteky, rezonance, vazby pro ozvučený plech č. 1, sólová zvuková performance* (rAdioCUSTICA, CR.HVSVK.2022.67)

1.6 Zhodnocení umělecké činnosti

Z uvedeného výčtu děl reprezentujících mou tvorbu je patrné, že se zabývám různými kompozičními formami, médii a jejich průniky, přičemž obecně lze říct, že jsou to převážně instrumentální a elektroakustická tvorba, které směřují na odkaz média rozhlasu. Dlouhodobě se pak věnuji akustické ekologii a živé zvukové performance. Má tvorba prošla z poměrně konvenčně nastaveného prostředí, které standardně reprezentuje klasická partitura, po poměrně experimentální improvizované formy zapsané v časových scénářích.

Dlouhodobě jsem vnímal partituru jako izolovaný svět, který vzniká spíše v noci, za tmy se zkouší i provádí, přičemž to celé prostředí je pro mě temné a až klaustrofobně uzavřené. Z psychologického hlediska bych mohl říct, že v tomto úhlu pohledu představovaly všechny mé další průniky krok ven z této izolace. Poznání, že na plech mohu hrát odpoledne na pobřeží oceánu, že s orchestrem mohu vytvořit půl hodinovou improvizovanou plochu, a že se mohu na několik hodin zavřít do rozhlasového studia a zabývat se pouze zvukem, bylo pro mě osvobozující. Až ve své dospělosti jsem se mohl vrátit do zvukové krajiny svého dětství, zpětně ji poznávat a slyšet, jak se v průběhu času měnila, jako se proměňovalo mé poznání hudby, zvuků a ticha, a že tyto světy spolu vytvářejí jeden celek, který od sebe nemusím oddělovat.

Vrzání na housle, rozladěný akordeon, zastřený hlas, nenaladěný klavír, šum větru, ticho bezodrazové zvukové komory, ale i ticho digitální, najednou získaly svou virtuózní hodnotu, kterou jsem dříve znal pouze z instrumentálních koncertů kvality regionálních interpretů. Kroky v lese mohly být kompozicí a na koncert pro zvěř není potřeba dva měsíce zkoušet, přesto se stává prestižním evropským hitem.

Od malička jsem vnímal rozhlas jako médium, které přenáší a propojuje prostory mezi sebou. Jako malý kluk jsem čekal na noční operu v posteli našeho pokojíku. Tranzistorák jsem si bral na dětské tábory a poslouchal ho ve stanu nebo v lese.

Paradoxně také rád vzpomínám na páteční noční jízdy autem domů Českým středohořím za poslechu skladeb „v tichém rozhlasovém éteru“.¹⁸

Prolínání světů. Prostor v prostoru. Nemusím být nadšenec sci-fi ani rozumět kvantové fyzice, přesto tyto situace mohu prožívat ve svém kompozičním světě s pomocí současné technologie. A to je svět, který mě vždy přitahoval, stále přitahuje a pravděpodobně přitahovat bude napříč oblastmi, kterými se zabývám.

Vážím si určitého vnitřního konvenčního jádra, které v sobě a napříč svou tvorbou nalézám. Přesto po každém dokončeném díle cítím, že je třeba se posunout dál. A tak víra v ono Nevyslovitelné, v děj, díky kterému jsem v dospělosti přijal svátost křtu a biřmování, je něco, co mi přes míru obav dává určitou míru jistoty a pocit správného směru.

¹⁸ Přáním „tichý rozhlasový éter“ pravidelně zakončoval pořady Radioateliéru producent a redaktor Michal Rataj na stanici Český rozhlas Vltava.

2. Výzkumné projekty a pedagogická činnost

„Naši učitelé nesmějí být podobni sloupům u cest, jež pouze ukazují, kam jít, ale samy nejdou.“ J. A. Komenský

Spojení výzkumných projektů s pedagogickou činností sahá již do počátků mého pedagogického působení na katedře skladby Hudební a taneční fakulty AMU, kdy jsem ještě coby doktorand byl součástí Centra základního výzkumu (vedoucím prof. Ivan Kurz) a se studenty v té době navazoval na performativní projekty zvané Hudba v netradičních prostorech (v minulosti tyto projekty organizovali kolegové Michaela Plachká a Tomáš Pálka). Coby doktorand jsem měl dále v gesci Laboratoř elektroakustické hudby (vedoucí Michal Rataj) a technické zabezpečení a správu webu, server katedry a technickou údržbu ve třídách. Kolegovi Michalu Ratajovi jsem v té době vypomáhal s předměty Kompoziční praxe EA hudby a Základy EA hudby. Mohl jsem tak být poměrně úzce spojený s komplexním chodem katedry (výzkum, organizace, výuka, technická správa) a roli pedagoga vnímal jako otevřenou, pružnou, vzdělávací a dynamickou. Na pozadí těchto zkušeností dodnes považuji pedagogický výzkum za nezbytnou součást života pedagoga v univerzitním (i akademickém) prostředí.

Na okraj si dovolím zmínit, že mé doktorandské agendě předcházelo několik drobných předchozích zkušeností s individuální výukou teorie, klavíru a elektronických klávesových nástrojů. Dále jsem dva roky vyučoval teorii a klavír v rámci vzdělávacího projektu STUDEO při pražském Jedličkově Ústavu.

Na drobný úvazek na HAMU jsem nastoupil v zimním semestru v roce 2012 po návratu z berlínské stáže Erasmus (UdK) a po úspěšném zakončení doktorandského studia. V rámci svého úvazku jsem do jisté míry navazoval na původní doktorandskou agendu a plnil následující role:

- 1) Výuka Teoretických základů EA a multimediální hudby (101TZE)
- 2) Výuka Elektroakustické a multimediální hudby (101EM)
- 3) Správa Laboratoře EA hudby
- 4) Technická správa a provoz (server, web, diskové pole)

5) Organizace koncertů tzv. série Hudba v netradičních prostorách, výběr z koncertů:

- 16.6.2012, [pə'fɔ:məns] katedry skladby HAMU na festivalu SKRZ NA SKRZ, Studenti: Jiří Lukeš, Adam Pobořil, Martin Klusák, Jakub Rataj
- 16.12.2013 „)) silence) sound) space)))“, Muzeum Stará Čistírna, Studenti: Tomáš Reindl, Jiří Lukeš, Martin Klusák, Eliška Cílková, Matouš Hejl, Gilberto Agostinho
- Spoluzakladatel umělecké skupiny OEM ARTS sdružující a propojující umělce z oblasti zvukové performance, animace a light designu (Jiří Lukeš, Jakub Rataj, Jan Trojan, Martin Klusák), z koncertů např. Art's Birthday 17.1.2013

6) Spoluřešitel výzkumného projektu Senzory jako hudební nástroje (Výzkumný grant HAMU, 2014-15, řešitel Michal Rataj)

Začátky mé pedagogické činnosti sahaly do roku 2015, kdy jsem se stal držitelem Fulbright-Masarykova stipendia a v rámci tvůrčího volna (sabbaticus) nastoupil na zahraniční stáž na Kalifornskou univerzitu v Berkeley. O této zkušenosti budu psát dále.

2.1 Fulbright-Masaryk Scholarship, poznání výuky ve Spojených státech a Ozvučený plech č. 3

Žadatelem o Fulbright-Masarykovo stipendium jsem se stal zejména z důvodu mé působnosti napříč akademickou půdou (Katedra skladby HAMU), mediální organizací (Český rozhlas) a neziskovým sektorem v oblasti umění.

V rámci Fulbright-Masaryka programu byla pro mě stěžejní zejména možnost budoucího sdílení zkušeností při výuce elektroakustické hudby na katedře skladby HAMU, kde jsem se díky projektům zaměřeným na vývoj senzorů a audio technologií mohl podílet na propojení současných technologií se světem hudební kompozice v okruhu mladé generace studentů.

Mezi další projekty v edukativním kontextu v té době patřil právě vznikající „orchestr reproduktorů“ v rámci edukativního a výzkumného centra URC Josef při ČVUT v Praze Fakultě stavební.

Mým směrem byl CNMAT (Center for New Music and Audio Technologies) v Berkeley, které do dnešní doby představuje hlavní centrum výzkumu zvukových technologií, které obklopuje profesionální komunita vědců a programátorů s velkou zkušeností pro výzkum v oblasti technologie zvuku a senzorů. Mé propojení s touto komunitou částečně vzniklo již v Praze v podobě pracovního a přátelského kontaktu s CNMAT kolegy a zároveň Fulbright stipendisty Sivan Eldar, Matthew Goodheartem, z české strany s mým kolegou Michalem Ratajem.

Hlavní okruhy působení na Kalifornské univerzitě:

- 1) Poznání výuky na Kalifornské univerzitě a aplikace zkušeností v rámci nových akreditací na katedře skladby HAMU
- 2) Výzkum v oblasti materiálů a senzorů pro vznik nového objektu, ozvučeného plechu malé zavazadlové velikosti
- 3) Kompozice & performance

Zkušenost poznání výuky ve Spojených státech jsem na katedře skladby dosud mohl reflektovat zejména ve společných cvičeních a přednáškách (101DANA, 101KPEA, 101IMPE, 101ZAVT), ale též jako součást výuky hlavního oboru a individuálních konzultací v oblasti hudebního programování.

Výzkum v oblasti materiálů a senzorů dal vzniku novému objektu Ozvučenému plech č. 3, který představuje malou přenosnou variantu ze série rezonujících ozvučených plechů. Ozvučený plech č. 3 byl prvně představený jako objekt instalovaný v domácí zahradě lokality Gourmet Ghetto v Berkeley (Milvia St).¹⁹

Hlavní performativní výstup s názvem *On the Beach* pro housle, Ozvučený plech č. 3 a live-electronics je dostupný na kanále YouTube.²⁰ Orchestrální kompozice

¹⁹ Metal Sheet `3. Dostupné on-line [18.4.2022], viz: <https://vimeo.com/144052365>

²⁰ On the Beach. Dostupné on-line [18.4.2022], viz: <https://www.youtube.com/watch?v=h8knLJD4dBm>

3107 mil blízkosti na objednávku Contempuls v podání Pražské komorní filharmonie je popsána v kapitole 1.4.4 této práce.

2.2 Robotický držák Speakerhead

Speakerhead je součástí Mobilního akusmonia HAMU, 16kanálové ambisonické polokoule určené zejména pro edukativní a experimentální účely. Systém jsme vyvinuli z dlouhodobé potřeby po reproduktorovém systému, který bychom mohli používat jako kompoziční nástroj pro konkrétní prostorové situace. Speakerhead, Arduinem řízený robotický držák čtyř reproduktorů, je ovládaný na základě OSC zpráv a umožňuje reproduktory vertikálně otáčet pomocí krokových motorů.

Systému ovládní Speakerheadu pomocí OSC zpráv jsem začal vytvářet již v průběhu svého pobytu v CNMAT v Berkeley s pomocí softwarového designéra a konstruktéra Adriana Freeda. Speakerhead jsem pak detailně popsal v textu 2018: Augmentace zvukové reality²¹ společně s celým systémem Mobilním akusmoniem HAMU, které jsme mohli představit již v celé řadě veřejných prezentací a vystoupení.²² Ukázka je k dispozici na platformě VIMEO.²³

²¹ Trojan, Jan: 2018: Augmentace zvukové reality. In: Michal Rataj, Slavomír Hoříňka, Jan Trojan, Tomáš Dvořák: Zvukoprostor – prostorozvuk. Praha: NAMU 2018., str. 200-203, dále str. 208-213.

²² Mobilní akusmonium HAMU bylo veřejně prezentované v rámci Mezinárodního dne muzeí a galerií, 18. května 2017 v Anežském klášteře v Praze a ve spolupráci s Hochschule für Musik Nürnberg. V premiérách zněly kompozice studentů HAMU a FAMU. Dílčí technologické a tvůrčí aspekty výzkumu byly prezentovány v rámci koncertu Pražského jara 2017 v Národním technickém muzeu, kde byl u příležitosti provedení skladeb Jana Trojana a Michala Rataje instalován speciální reproduktorový systém využívající softwarovou implementaci z Mobilního akusmonia HAMU. Mobilní akusmonium bylo rovněž prezentováno ve dnech 7. - 8. 12. 2017 na Akademii Ference Liszta v Budapešti. Další oficiální koncertní představení Mobilního akusmonia HAMU se uskutečnilo ve spolupráci s Ústavem hudební vědy FF UK v rámci projektu SoundMe 3. října 2018. Při stejné příležitosti proběhl křest hlavní monografie vzniklé v rámci daného grantu.

²³ Speakerhead. Prezentační video viz on-line [20.4.2022]: <https://vimeo.com/212554591>

Speakerhead je dnes již běžnou součástí výuky a řady koncertních aplikací studentů, tvoří neodmyslitelnou součást Mobilního akusmonia, ale lze jej používat i samostatně nebo jako součást jiného systému.

Dne 30. září 2020 jsme v prostoru Kláštera sv. Anežky České s kolegy Slavomírem Hořínkou a Michalem Ratajem společně představili premiéry tří našich skladeb pro sólové nástroje, elektroniku a 3D ambisonický zvuk jako výsledek výzkumu, v němž jsme se věnovali interdisciplinárním aspektům současné hudební kompozice a hudebních technologií.²⁴ Skladbě *Nepatrné zázraky*, která na tomto koncertě zazněla, jsem se věnoval v kapitole 1.4.9.

2.3 Myšlenka propojování prostorů a spolupráce

Téměř ve všech výstupech, které jsem v průběhu této práce představil, nalezneme průniky napříč konvenčním typem partitury, elektroakustickou hudbou a zvukovou performance, dále odkaz směrem k akustické ekologii a konceptu zvukových krajin.

Všechny výše uvedené průniky spojuje akustický prostor a jeho přenositelnost ve smyslu koncertních, studiových, veřejných nebo privátních (binaurálních) podmínek. Jak už v této práci vyplynulo, poslední dekádu se aktivně pohybují v živém diskurzu napříč profesí skladatele, zvukového designera nebo akustického ekologa. Z toho důvodu si na tomto místě dovolím znovu akcentovat dvě kompozice a představit projekty další:

- Rozhlasovou kompozici *TRĀNS-MI-SĪRĒNĒS MEI* jsem již zmínil v kapitole 1.4.7. Tři zvukové happeningy, odehrávající se ve veřejném prostoru jako

²⁴ Večer se uskutečnil ve spolupráci HAMU a Národní galerie Praha a vznikl v rámci projektu "Prostor v prostoru" podpořeného z prostředků Institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace, kterou poskytlo MŠMT v roce 2020. Ambisonický záznam koncertu je k dispozici na kanálu YouTube Katedry skladby HAMU. Dostupné on-line [23.4.2022]: <https://www.youtube.com/watch?v=jkc73i5TJyA>

reakce na akustický signál zkoušky sirén se prostřednictvím přenosu signálu míchají v rozhlasové režii a poté se, prostřednictvím rozhlasového éteru, přenášejí do privátního prostoru posluchačů. Posluchač na místě a posluchač rozhlasu, každý slyší jiný výsledek, nejen akustický, ale i kompoziční.

- Skladbu a performance *Nepatrné zázraky* premiérované jako jeden z výstupů projektu Prostor v prostoru pro Mobilní akusmonium HAMU jsem zmínil v kapitole 1.4.9. Skladba kromě myšlenky přenositelnosti prostorů věnuje také diskurzu skladatele, zvukového designera a roli improvizované performance. Připomenu součást trombonové performance, gregoriánského chorálu nebo použití domácích dokumentární nahrávek v rámci celé kompozice.
- *Krajina o frekvenci 67 Hz* je rozhlasovým dokumentem²⁵, který jsem pro pořad Radiodokument připravil společně s dramaturgyní Evou Nachmilnerovou v roce 2015. Dokument zachycuje veřejnou zvukovou procházku a společnou performance studentů HAMU namísto zvaném Liptická vyhlídka u Duchcova. Místo je typické svými kontrasty krajiny Podkrušnohoří a Českého středohoří tak, jak jsem uvedl v úvodu této práce. V rámci dokumentu jsme se prostřednictvím performance snažili upozornit a reagovat na zvuky těžebních strojů a nepřetržitý hluboký tón, který vydávají stroje a pásové přepravníky hnědouhelného dolu Pokrok. Ve shodě s otázkami akustické ekologie nás zajímalo, jaké zvuky ovlivňují a proměňují prostředí, ve kterém žijeme.
- Společné OFFSCREEN TRIO (Ivan Boreš, Michal Rataj, Jan Trojan) vyrůstá v průsečíku instrumentální virtuozity, zvukové imaginace i současného instrumentálního designu, přičemž jej považujeme za výsledek vzájemného emočního napojení jak ve světě současné improvizace, tak i kompozice.²⁶

²⁵ Krajina o frekvenci 67Hz. Rozhlasový dokument vznikl v roce 2015 pro pořad Radiodokument Českého rozhlasu Vltava. Dostupné on-line [23.4.2022]: <https://vltava.rozhlas.cz/krajina-o-frekvenci-67-hz-5015724> a v archívu Českého rozhlasu (CR.TSPDD.2015.92).

²⁶ Profilová stránka OFFSCREEN TRIO dostupná on-line [23.4.2022]: <http://offscreen-trio.eu>

V červnu 2021 vzniká společné album²⁷, které je výsledkem téměř desetileté spolupráce a pokusem o její shrnutí ve smyslu společného autorského setkání obohaceného o širokou paletu instrumentačních i performativních zkušeností. Album vychází zejména z formy streamovaného vystoupení na Mezinárodním festivalu dokumentárních filmů Ji.hlava 2020,²⁸ které bylo oceněno 14th Tais Awards & Harvest Prize 2021.²⁹

- *Soundwalk Levý Hradec / Potoky*, zvukovou procházku zrealizovanou na objednávku pro rozhlasové pásmo Přeslechy k výročí World Listening Day 2020, jsem koncipoval jako ranní oslavu prožitku zvukové procházky spojené s příležitostí koupání v řece jako vrchol cesty, kterou jsem celou zaznamenal binaurálně ve snaze přenést imerzivní poslechovou událost do privátní imerze posluchačů rozhlasového vysílání Radioateliéru při ČRo Vltava.³⁰

2.4 Archivace a rekonstrukce akustických krajin

Téma zachycování akustických krajin řeším se studenty v posledních letech při přednášce Dějiny a analýza novodobých akustických umění (101DANA). Smyslem přednášky je zrealizovat několik praktických poslechových situací ve veřejném prostoru a zachytit je v podobě grafického zápisu, kterým zpravidla bývá grafická partitura, ale i konvenční zápis. Zachycovaných lokalit je zpravidla více, přičemž

²⁷ Album OFFSCREEN, OFFSCREEN TRIO (BOREŠ, RATAJ, TROJAN): Michal Rataj (p) 2021, MR21-002. Dostupné na streamovací platformě Bandcamp on-line [23.4.2022]: <https://offscreen-trio.bandcamp.com>

²⁸ Streamované vystoupení je dostupné na kanálu YouTube Mezinárodního festivalu dokumentárních filmů Ji.hlava, viz on-line [23.4.2022]: <https://www.youtube.com/watch?v=2HfLOdb3qp0>

²⁹ Viz on-line [23.4.2022]: <https://www.taisawards.com/inpage/winners-2021/>

³⁰ PŘESLECHY / World listening day 2020, datum vysílání 18.7.2020. Dostupné on-line [23.4.2022]: <https://radiocustica.rozhlas.cz/preslechy-world-listening-day-2020-8253198>. Soundwalk Levý Hradec / Potoky je součástí archivu ČRo a nabídky sítě EBU Euroradio AA/2021/03/01/02.

jimi bývá např. ulice, park, nádvoří nebo prostor kavárny. Součástí zápisu bývá legenda a krátká anotace.

Nyní je na místě zmínit právě probíhající společný grantový projekt, jehož hlavní náplní je postulovat téma přenositelnost akustických prostorů.³¹ Jestliže jsem v předchozích kapitolách zmínil průniky diskurzu napříč rolí skladatele a zvukového designera, pak se – kromě již zmíněné přenositelnosti poslechových zkušeností a preservace zvukových krajin – ve společném projektu chystáme zachytit akustickou kvalitu zvukové krajiny formou partitury. Budeme se snažit o zpětnou zvukovou rekonstrukci jako metodu „ekologické kompozice“ a o zachycení vzájemného vztahu k původní akustické kvalitě takové krajiny.

V souvislosti se zpětnou rekonstrukcí akustické krajiny probíhá v době psaní této sebereflexe příprava mezinárodní konference Podlipnické kostely – minulost bez budoucnosti, přičemž jedním z chystaných výstupů je upozornit na proměny zvukové krajiny bývalého Loukova a okolí formou přednášky, veřejné zvukové procházky a společné performance se studenty Improvizace a performance (101IMPE) v okolí kostela sv. Markéty i uvnitř.³²

2.5 Realizace studentských projektů

Postupně se v této části sebereflexe dostávám od vlastních pedagogických začátků a zkušeností, přes společné tvůrčí projekty se studenty i pedagogy k výběru z vedených studentských prací. Nutno v této souvislosti zmínit, že mé pedagogické působení bylo – jak už jsem zmínil v předchozím textu – vedené spíše k hromadné

³¹ Projektová soutěž AMU 2022. Hlavní řešitel Michal Rataj, spoluřešitelé Slavomír Hořínska a Jan Trojan. Klíčová je spolupráce s aktivními doktorandy a studenty bakalářského a magisterského studia. Projekt je zamýšlen i jako příspěvek k diskusi o metodologii uměleckého výzkumu v kontextu AMU jako komunity tvůrčích a teoretických profesí.

³² Podlipnické kostely – minulost bez budoucnosti? Konferenci pořádají Přátelé podlipnických kostelů o.p.s. ve spolupráci s hradem Lipnice a Centrem teologie a umění při KTF UK a Římskokatolickou farností Lipnice nad Sázavou. Mezinárodní konference 7. – 10. července 2022. Program viz on-line [23.4.2022]: <https://ctu-uk.cz/podlipnicke-kostely-minulost-bez-budoucnosti>

výuce, dále v roli tajemníka katedry mělo podobu organizační a administrativní, též jsem součástí vedených studentských prací a tvůrčích projektů. Z toho důvodu nyní budu citovat z několika vedených dílčích studentských aktivit a projektů:

- Anna Vtípilová – *Skyra Transmission* (2019), pilotní studentská bakalářská skladba vytvořená pro Akusmonium HAMU ze zvuků magnetické rezonance přístroje Magnetom Skyra, který je nainstalován firmou Siemens v Nemocnici na Homolce v Praze.
- Anna Vtípilová – *Velrybí píseň*, skladba na objednávku International Shakuhachi Festival 2021.
- Jan Rösner – Interaktivní audiovizuální aplikace fungující jako hudební prostředí, SGS 2022.
- Jan Rösner – Prototyp interaktivní audiovizuální aplikace fungující jako hudební prostředí, SGS 2021.
- Roman Zabelov – Konstrukce elektromechanického akordeonu, vedený projekt disertační práce, SGS2021.
- Tobiáš Horváth – student vedený v bakalářském studijním programu od akademického roku 2021-22 (hlavní obor skladba).
- *Sonické alegorie. Nové kompozice z katedry skladby HAMU* (Radioateliér 16.09.2020, Ident. číslo archívu ČRo CR.TSHUD.2020.111).

Mezi organizované studentské projekty dále patřil projekt Akusmonium Josef (Joseph Gallery), vytvoření speciálního prostorového ozvučení pro Centrum experimentální geotechniky při Fakultě stavební ČVUT v Praze.³³ Součástí celého projektu byla organizace několika koncertů a festivalu experimentální hudby s názvem Festival 7853 (6.10.2017).

³³ Trojan, Jan: 2018: Augmentace zvukové reality. In: Michal Rataj, Slavomír Hořínka, Jan Trojan, Tomáš Dvořák: Zvukoprostor – prostorozvuk. Praha: NAMU 2018, str. 194-195.

2.6 Zhodnocení pedagogické činnosti

Pokud se zamyslím nad portfoliem svých pedagogických, uměleckých a výzkumných činností v roli pedagoga a zástupce vedoucího na Katedře skladby HAMU v Praze, dále v roli člena Environmentálního panelu AMU, považuji portfolio svých aktivit za poměrně pestrý.³⁴ Jsou to zejména hromadné přednášky a cvičení, dále řada vedených studentských projektů a individuálních konzultací napříč bakalářským, magisterským i doktorským stupněm. Aktivně se zabývám organizací aktivit, uměleckým výzkumem a administrativní prací vyplývající z titulu mé funkce zástupce vedoucího katedry (dříve tajemníka). Vzhledem k mému působení při společných cvičeních vedu tvůrčím způsobem prakticky všechny studenty napříč studiem.

Nad zmíněné pedagogické, umělecké, výzkumné, administrativní a organizační aktivity jsem se v menším rozsahu mohl zabývat též aktivitami zahraničními. Nejvýznamnější bylo v tomto smyslu devítiměsíční tvůrčí volno, které jsem strávil v USA. Z dalších aktivit v posledních letech to byly prezentace Mobilního akusmonia na Listově Akademii v Budapešti (2017), Krakovské hudební akademii (2019) a prezentace projektu Hudba k siréně (Music for Fire Horns) na mezinárodní CENSE konferenci Murmurans Mundus v Ústí nad Labem (2019).

V rámci svého pedagogického růstu bych v budoucnu stál např. o vedení individuálních studentských projektů a prací doktorandů, a v širším okruhu o vedení individuální výuky bakalářských i magisterských ročníků. Nadále považuji za důležité spolupráce s ostatními pedagogy a schopnost pracovat v pedagogickém a výzkumném týmu.

³⁴ Souhrn stěžejních výzkumných činností a seznam publikací je uveden v příloze č. 1 a č. 2 této práce.

3. Závěr

Průběžným závěrečným shrnutím jsem se snažil uzavřít jak kapitolu věnující se vlastní umělecké tvorbě, tak i pedagogickým aktivitám. Svůj umělecký život považuji za rozmanitý a pokud bych jej měl shrnout do klíčových slov, jsou jimi: instrumentální a elektroakustická kompozice, radioart, zvuková performance a široké pole vztahů akustické ekologie.

Tak jako se zvuková krajina mého dětství postupně otiskla do mého uměleckého života, tak mohu sledovat, jak se postupně výše zmíněné klíčové zájmy napříč časem spojují v jedno. Mé aktivity vytvářejí otisk do pedagogické cesty a nedovedu si představit situaci, kdy by to mělo být jinak.

Vzpomínám si na svou první větší pouť – Camino de Santiago po tzv. Francouzské cestě španělskou krajinou. Vzpomínám si na jednotlivé kroky ušlé cesty, na dny plné deště, poutní horečku, zvony Katedrály sv. Jakuba nebo opticky-akustický zážitek na mysu Fisterra spojující se v jeden noisový celek. Vzpomínám si na první hlásky svého syna v porodnici a na jeho dech, kdy ležel na těle maminky neodstřihnutý od pupeční šňůry. Vzpomínám si na zvuk jeho prvních kroků o rok později. Každý z nás by podobných situací mohl jmenovat celou řadu.

Rád sleduji životní momenty a těší mě, že prostřednictvím různých forem umění můžeme tyto momenty přenášet, zprostředkovávat, uchovávat, rekonstruovat.

Na své cestě životem jsem si vybral médium zvuku, protože se vlní a šíří vzduchem, zprostředkovává spojení, komunikuje, je živým vyjádřením v čase, vytváří akustické pohyby a průniky napříč vzduchem, který dýcháme. Jako se mění zvuková krajina celého světa, tak se mění zvuková krajina naše, v našem okolí, i uvnitř nás samotných.

Médium zvuku vytváří chvějící se vztahy.

„A co je bez chvění, není pevné.“³⁵

³⁵ Vladimír HOLAN: Poslední. Úryvek z básně použil též teolog Tomáš HALÍK pro název své knihy Co je bez chvění, není pevné [Praha: NLN 2010].

Úvod	3
1. Tvorba	5
1.1 Základní vzdělání a konzervatoř	5
1.2 Ve třídě prof. Milana Slavického na HAMU v Praze	7
1.3 Doktorandské studium ve znamení akustické ekologie.....	10
1.4 Individuální kompoziční projekty	12
1.4.1 Resonance na pěší vzdálenost	12
1.4.2 Zvukový objekt – Ozvučený plech č. 1.....	13
1.4.3 Souvětrí	14
1.4.4 3107 mil blízkosti pro festival Contempuls.....	15
1.4.5 Cirkulace a pojízdné reproduktory pro festival Pražské jaro	16
1.4.6 Cinematic Clouds.....	18
1.4.7 TRĀNS-MI-SĪRĒNĒS MEI / Hudba k siréně.....	19
1.4.8 Lullaby for Jon	20
1.4.9 Nepatrné zázraky	22
1.5 Zvukový design v Českém rozhlase	23
1.6 Zhodnocení umělecké činnosti	27
2. Výzkumné projekty a pedagogická činnost	29
2.1 Fulbright-Masaryk Scholarship, poznání výuky ve Spojených státech a Ozvučený plech č. 3	30
2.2 Robotický držák Speakerhead	32
2.3 Myšlenka propojování prostorů a spolupráce	33
2.4 Archivace a rekonstrukce akustických krajín	35
2.5 Realizace studentských projektů	36
2.6 Zhodnocení pedagogické činnosti	38
3. Závěr.....	39
Přílohy	41

Přílohy

Příloha č. 1

Soupis stěžejních grantových činností od roku 2014 do 2022

Senzory jako hudební nástroje. „Data flow“ a virtuozita jako klíčový aspekt současné kompozice a performance

Grantový projekt katedry skladby HAMU 2014-2015. Řešitel Michal Rataj, spoluřešitel Jan Trojan.

Zvukoprostor – Prostorozvuk

Výzkum zvuku a prostoru. Grantový projekt DKR katedry skladby HAMU 2016-2018.

Řešitel Michal Rataj, spoluřešitelé Slavomír Hořinka a Jan Trojan

Prostor v prostoru

Grantový projekt DKR katedry skladby HAMU 2019-2020.

Řešitel Slavomír Hořinka, spoluřešitelé Michal Rataj a Jan Trojan

Zvuková imerze veřejného a privátního a privátního zvukového prostoru

Grantový projekt DKR katedry skladby HAMU 2022-2023.

Řešitel Michal Rataj, spoluřešitelé Slavomír Hořinka a Jan Trojan

Umělecké výstupy spojené s výzkumnou činností dle RIV

Prostor v prostoru

Audiovizuální záznam se zvukovou stopou ve 3D binaurálním formátu

Slavomír Hořinka, Michal Rataj, Jan Trojan

Praha: HAMU 2020.

RIV/61384984:51110/20:N0000101

Distant Spaces: Live telematic music performance for immersive sonic space

Slavomír Hořinka, Michal Rataj, Jan Trojan

Praha: HAMU 2019.

RIV/61384984:51110/19:N0000093

Soupis publikační činnosti

Trojan, Jan: Hudba k siréně. Akustický signál artikulovaný hudebním nástrojem ve formě hudební kompozice nebo performance, in: Jan KRTIČKA, Pavel MRKUS: Zvuk a prostředí. Ústí nad Labem: FUD UJEP 2020.

RIV/61384984:51110/20:N0000085

Trojan, Jan: 2018: Augmentace zvukové reality.

In: Michal Rataj, Slavomír Hořinka, Jan Trojan, Tomáš Dvořák: Zvukoprostor – prostorozvuk. Praha: NAMU 2018. RIV/61384984:51110/18:N0000021

Trojan, Jan: Plech č. 2: Vývojové kospekty a vize, in: Michal RATAJ, ad.: Dotknout se zvuku, in: Opus musicum, ročník 47/2015, č. 4., ISSN 0862-8505.

RIV/61384984:51110/15:#0000416

Trojan, Jan: PLECH no. 1. Electro-acoustic do-it-yourself sound object, in: Martin FLAŠAR, Daniel MATEJ, Michal RATAJ: Electronic Music Today. Where are we going and what are we doing? Brno: JAMU 2014.

RIV/61384984:51110/14:#0000348

Trojan, Jan: Autorská reflexe akustické ekologie a soundscape v kontextu Svatojakubské poutě, in: Michal RATAJ ed.: Zvukem do hlavy. Praha: NAMU a Český rozhlas 2012.

Trojan, Jan: Akustická ekologie a soundscape v kontextu multimédií. Praha: Triga 2011. RIV/61384984:51110/11:#0000174

Trojan, Jan: Vyjadřovací prostředky elektroakustické hudby v kontextu multimediální tvorby, in: Jan Dušek, Jiří Hájek, Jiří Kadeřábek, Ivan Kurz, Jan Trojan: Hudba a multimédia. Praha: Triga 2010.

RIV/61384984:51110/10:#0000148